וכמה פגימת המזבח (א)° אכדי שתחגור בה צפורן מיתיבי כמה פגימת המזבח ר' שמעון בן יוחאי אומר בטפח ר"א בן יעקב אומר כזית לא קשיא הא בסידא הא באבנא אמר רב הונא האי גטבחא דלא סר[א] סכינא קמי חכם משמתינן ליה ורבא אמר דמעברינן ליה ומכרזינן אבשריה דטרפה היא הולא פליגי כאן בשנמצאת סכינו יפה כאן בשלא נמצאת סכינו יפה רבינא אמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה ממסמם ליה[ב] בפרתא דאפי' לעובד כוכבים נמי לא מזדבן ההוא טבחא דלא סר סכינו קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה ואכריז אבשריה דטרפה היא אקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה אמר להו ליעיינו רבה[ג] במלתיה דתלו ביה טפלי בדקה רב אשי לסכיניה ונמצאת יפה ואכשריה אמר ליה מר זוטרא ולא ליחוש מר לסבא א"ל שליחותיה קא עבדינן אמר רבה בר (א) הונא[ב] ושן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה והא אנן תנן זחוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהן חונקין שן אשן לא קשיא חהא בחדא הא בתרתי צפורן אצפורן לא קשיא הא בתלושה הא במחוברת: **מתני'** השוחט במגל קציר בדרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואם החליקו שיניה הרי היא כסכין: **גמ'** א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבילה אבל באכילה אסורה א"ר אשי דיקא נמי דקתני ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ולא קתני ב"ש אוסרין וב"ה מתירין וליטעמיך ליתני ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין אלא פוסלין ומכשירין ואוסרין ומתירין חדא מילתא היא: **מתני'** השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה טר' יוסי בר' יהודה אומר מלא חוט על פני רובה: **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא ובשאר טבעות לא והתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר

השוחט

שתחגור. אליסטי"ר: **באבנא.** כל דהו כדכתיב[ה] אבנים שלמות: **דלא סר סכינא.** שלא הראה סכינו לחכם: **מעברינן ליה.** מאומנותו שלא ימכור[ד] בשר עוד: **נמצאת סכינו יפה.** משמתינן ליה משום אפקירותא שהעליף פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט.): **בפרתא.** פרס. פרתא תרגום של פרס: **דאפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן.** והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולעובדי כוכבים מיהא שבקינן ליה לזבונה: **שמתיה ועבריה.** דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפי' נמצאת סכינו יפה קאמר: **לגביה.** דרבא בר חיננא: **במילתיה.** של טבח זה אולי תמצאו לו זכות: **טפלי.** בנים קטנים תלויים עליו לזון וצריך להשתכר. טפלא תרגום של טף: **ואכשריה.**[ו] דקסבר הא דאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר: **לסבא.** לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו: **שליחותיה קעבדינן.** שהרי ציונו למצוא לו זכות ועכשיו שמצינו אין אנו צריכין לחזור ולהימלך בו: **שן תלושה.** שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי[ה] חיים: **הא בתרתי.** דאפי' תלושות מן הלחי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו: **בחדא.** כשרה ואע"ג דאין בה רוחב הא קיימא לן[ז] היכא דהוליך והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה: **מחוברת.** לבעלי חיים כרבי דאמר[ח] אין שוחטין במחובר: **מתני' מגל קציר.** דרך הליכתה אינה קורעת לבית הלל[ו] מפני שראשיה כפופים מאד: **גמ' אבל באכילה אסורה.** גזירה הולכה אטו הובאה: איסור והיתר שייך לענין אכילה: **אלא פוסלין ומכשירין כו'.** ולשון פסול והכשר אשחיטה קאי לבית שמאי פסולה שחיטתו ונבלה היא ולב"ה שחיטתו כשרה אף באכילה ולא תידוק מינה סייעתא לרבי יוחנן ומיהו דר' יוחנן איתא דגמרא גמיר לה מרבו: **מתני' השוחט מתוך הטבעת.** בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן קאמר שאין טבעת למעלה הימנה: **ושייר בה מלא החוט על פני כולה.** לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה: **מלא החוט.** כלומר כל דהו אבל אם קודם שגמר את כולה הגריס את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני[ט] אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול: **רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה.** אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגריס ויצא ממנה לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובא איתכשרא לה שחיטה ואידך כי קשחיט מחתך בשר בעלמא הוא. ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא תניא בתוספתא דלאין חילוק מקום בתוך[ז] הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א) מלות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה (ב) כו' מסס ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי ברבי יהודה אומר[ח] אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא שאינן[ט] שלמות אלא רצועת בשר מהלכת לארכו של קנה ומחברת[י] ראשי הטבעות ומדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חיים אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא: **גמ' הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה.** דרובא ככולה: **ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר.** כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא ככולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת: **אלא בטבעת גדולה שמקפת את כל הקנה.** הלכך חשיבא קנה: **אבל בשאר טבעות.** אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרישית שרצועת הבשר מחברתן לאו קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דכי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא להא מילתא אמרינן רובא ככולה אבל לשויה מקום כשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא ככולה. טבעת לא איקרי קנה מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי[כ] קנה:

השוחט

וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. וא"ת והיאך בנו המזבח דאנה ימצאו אבנים בלא פגימה ואם יחליקו בברזל איכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל[י] וליכא למימר נמי ע"י שמיר דע"כ ע"י שמיר נמי לא יהיו חלקות שלא תחגור בהן הצפורן מדאמר במסכת ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון וגנזום בית חשמונאי היכי נעביד נתבריניהו אבנים שלימות אמר רחמנא ניגסרינהו פירוש לעשות בלא פגימה לא תניף עליהן ברזל אמר רחמנא והשתא ליעבדינהו ע"י שמיר[ל] אלא ודאי שמיר אין עושה אותם חלקות שלא תחגור בהן הצפורן ויש לומר דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נד.) משמע שבנו אותם[מ] באבנים קטנות חלקות שלא היה בהם שום פגימה כגון חלוקי אבנים של נחל ומיהו קשה דגבי בית המקדש (ג) כתיב (נמי[נ]) אבן שלמה מסע נבנה[כ] וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) דבית המקדש נבנה ע"י שמיר[ל]: **הא** בתלושה הא במחוברת. גבי שן ה"מ[ס] לשנויי הכי אלא משום דבמתני' תני והשינים דמשמע תרי משום הכי נמי מוקי לה בתלושים ופסולין מפני שהם חונקים: **ולא** קתני אוסרין ומתירין. בכמה דוכתי קתני כשרה ושריא באכילה אלא הכא שאני דאיכא למיטעי: **אבל** בשאר טבעות לא. פירש בקונטרס דאין שחיטה כשירה בהן כלל אלא בין הטבעות ולא אמר ר' יוסי רובו ככולו אלא במקום שחיטה אבל לשווי מקום שחיטה לא אמרינן[ע] רובו ככולו והשתא כל שכן לרבנן שאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות לפירושו ומה שאין אנו נזהרין עכשיו לשחוט[פ] בתוך הטבעות משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס[מ] ובריייתא דתוספתא שהביא בקונטרס דקתני מלות שחיטה מן הטבעת עד הריאה צריך לאוקומי כר' יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר (ד) נמי מכשיר אי נמי מטבעת הגדולה עד כנפי הריאה במקום קנה קאמר ובתוך שאר טבעות לא איקרי קנה כדפי' בקונטרס ומסיפא דקתני שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ומדקדק[צ] בקונטרס מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חיים אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה ומתוך כך סתר דברי המפרשים דבכל טבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי דמכיון שהתחיל השחיטה בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה בתוכה ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה מאס דאע"ג דאפשר דיפסל נמי לצד מטה אם היה יוצא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ אין צריך לשייר מלא החוט כלפי מטה דאדרבה טוב הוא שלא יהיה[ק] כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת ומ"מ דחוק הוא לפי' הקונטרס ונראה לפרש[נ] דהכי קאמר דאף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובה אלא בטבעת הגדולה דברובה יש רוב קנה דהא מקפת כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני רובה[ר] דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה:

יוסף

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [בכורות דף לז:], ב) [תוספתא פ"א ה"ג], ג) [לעיל טו:], ד) [ב"ק לט.], ה) דברים כז ו, ו) עיין רש"ל, ז) לקמן ל:, ח) לעיל טו:, ט) לקמן כז., י) דברים כז ה (עי' ע"ז נב:), כ) מלכים א' ו ז, ל) [ועי' תוס' בע"ז כג: ד"ה בקשו ותוס' זבחים נד: ד"ה אבנים ותוס' סוכה מט. ד"ה שכל ותוס' גיטין סח. ד"ה איכא], מ) בע"ב ד"ה על מוגרמת ובסוד"ה הכי קאמר, נ) עיין ר"מ (עי' גם מהרש"א).

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה בר רב הונא: (ב) רש"י ד"ה ר' יוסי וכו' פסולה כולה[ק] מסס ולמעלה: (ג) תום' ד"ה וכמה וכו' בית המקדש נמי כתיב אבן: (ד) ד"ה אבל וכו' דבשאר טבעות נמי מכשיר:

גליון הש"ם

גמ' כדי שתחגור. לשון עכבה מלה"כ שארית חמות תחגור (תהלים עו) עיין ברש"י שם:

ליקוטי רש"י

שתחגור. שתעכב בה צפורן אם בודקין [אותו] כבדיקת סכין [בכורות לז:]. תחגור לשון עכבה בלשון משנה פגימת הסכין כדי שתחגור בו הצפורן ושמעתי משמו של רבי אלעזר הגאון בר' יצחק שהיה מביא המקרא הזה עדות לאותה משנה [תהלים עו, יא עיין בגה"ש]. **סר סכינא.** סייר, בודק תרגום פוקד (שמות לד) מסער כמו האי טבחא דלא סר סכינא קמיה חכם [תענית כ:]. בדק סכין [עירובין סג.]. **מגל קציר.** שקוצרין בה התבואה פלצי"ל בלע"ז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע [לעיל טו:]. מגל קציר פגימותיה כולן נוטות לצד אחד, עקומות כלפי בית יד שלה. **מגירה.** מסר היא מגירה שקורין סיג"ה ופגימותיה הולכות נוכחו ולהם שני עוקצין אחד מכאן ואחד מכאן כפגימות סכין [סוכה לד.]. סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כשהם פגימות אוגרת ומגירה בלע"ז סייג"א [לעיל שם]. פגימותיה מכוונות לעומקן ויש לפגם שני עוקצים [ש]כשאתה מוליך לפרנך מסוף הסכין לראשה לפרנך אוגרת בעוקץ של צד הראש וכשאתה בודק מראשה לסופה לפרנך אוגרת בעוקץ של סופה [שם יז.]. **שינים.** התחובים בלחי של בהמה. **והצפורן.** מחוברת. **שהן חונקין.** שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אשארא קאי ולאו אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא משום מחובר [שם טו:]. **וב"ה מכשירין.** מפני שמגל קציר עוקצי הפגימות כפופים מאד מאד ואין קורעים דרך הליכתם כלל [שם יז:].

[המשך בסוף המסכת]

עין משפט
נר מצוה

קלד א ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה יד ופ"ב הל' יח:

קלה ג ד ה מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כז סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' יז ובהג"ה:

קלו ו ז מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג:

רבינו גרשום

כדי פגימת המזבח. שאם היה מזבח פגום נפסל מלהקריב עליו: **לא קשיא הא בסידא הא באבנא.** [ש] א) שתחגור בה ציפורן דכתיב אבנים שלמות: **דלא סר סכינא.** כלומר שלא הראהו לחכם: **כאן שנמצאת סכינו יפה.** לא מעברינן ליה: **ממסמסינן ליה לבישריה בפרתא.** כלומר מלכלכינן ליה לבישריה בטינא: הכי גרסינן **אמר להו ליעיינו רבנן במילתיה** [כו'. כלומר רבין בר חנינא אמר להו למר זוטרא ולרב אשי ליעיינו רבנן במילתיה] ולישרו ליה: **הא במחוברת.** כלומר מחוברת לא: **ואוסרים ומתירים חדא מילתא היא.** כלומר ואפי' באכילה מתיר: **השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט וכו'.** כלומר כל השוחט בעינן דלא לשחוט בין הטבעות אלא בתוך אחת מן הטבעות צריך שישחוט ואי שחט בתוך אחת מן הטבעות ושייר בה מלא החוט על פני כולה: **ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה.** כלומר אפי' לא שייר אלא מלא החוט על

חשק שלמה
על רבינו גרשום

א) נראה דחסר כאן וצ"ל בסידא כדי שתחגור בה ציפורן באבנא כל דהוא דכתיב אבנים שלמות.

הגהות וציונים

א] [עי' פי' רש"י דתענית כ ע"ב ד"ה וסייר] (גליון), ראה ליקוטי רש"י: **ב]** ממסמס ליה **לבישרא** בפרתא (כת"י): **ג]** צ"ל ליעיינו **רבנן** (גליון), כ"ה בכת"י ודפו"ר, ובכמה דפו"י רב' ופשטו לה בדפוסים שאח"כ בטעות כלפנינו (דק"ס): **ד]** ברש"י שברי"ף איתא שלא **ישחוט** עוד (והמהר"ם טיקטין הגיה שם כלפנינו): **ה]** צ"ל לאפוקי מחוברת **בבעלי** חיים (כת"י): **ו]** אינה קורעת "לבית הלל", נ"ב כן נמצא בשני ס"י ובס"י אחד אינו כתוב "לב"ה" (שיטמ"ק, ועי' שיטה מקובצת השלם): **ז]** צ"ל דאין חילוק מקום **שחיטה בכל** הקנה בין תוך וכו' (שיטמ"ק), וכ"ה בכת"י: **ח]** ור' יוסי בר' יהודה **סבר** וכו' (שיטמ"ק), צ"ע בכוונת הגהתו דלכאורה כלפנינו עדיף וכ"ה הנוסח בתוספתא, ומסתמא הגיה ענין אחר שהיה משובש לפניו: **ט]** צ"ל **שאין הטבעות** שלמות אלא וכו' (שיטמ"ק): **י]** הנוסח תוקן במהדורתינו ע"פ כת"י ודפו"ר (והנוסח בדפוסים אלא "רצועות" וכו', "מהלכות" וכו' "ומחברים" הוא שיבוש (דק"ס): **כ] הוא** דמיקרי קנה (דפו"ר):

ל] נ"ב ובבית שני היה שמיר כמו שהוכיחו התוס' בזבחים דף נד ע"א וע"ב (שיטמ"ק): **מ]** משמע שבנו **אותו** באבנים קטנות וכו' (כת"י): **נ]** ר"מ מ"ז (גליון), אבל ראה הג' הב"ח, ועי' גם במהרש"א וכ"ה במהרש"ל דפו"ר, אלא דבאמת אין כוונת מהר"ם למחוק תיבה זו כלל אלא שבדפו"י הנוסח משובש בדברי התוס' (דאיתא שם "דגבי ביהמ"ק כתי' עגלה ערופה", ומה שבינתיים נשמט) והגיהו כולם כלפנינו (ע"פ דפו"ר): **ס]** הוה **נמי** מצי לשנויי (כת"י): **ע]** לא **אמר** רובו ככולו (שיטמ"ק): **פ]** נדצ"ל **מלשחוט**, בתוס' הרא"ש **שלא** לשחוט: **צ]** צ"ל ומסיפא דקתני וכו' כשרה **מדקדק** בקונטרס (כת"י, ועי' בתוס' הרא"ש דברי התוס' ביתר ביאור): **ק]** צ"ל שלא **ישחוט** כלל (שיטמ"ק): **ר]** צ"ל לא מהני **רוב טבעת** (שיטמ"ק, ע"פ כת"י): **ש]** בכת"י נוסף כאן **כלומר באבנא** שתחגור בה, והגהת החשק שלמה אינו מובן: **ת]** ומהרש"א הגיה מפי' רש"י ישן דצ"ל **כלומר** משם ולמעלה:

השוחט בשאר טבעות אע"פ שאין מקיפות את כל הקנה הואיל ומקיפות את רוב הקנה שחיטתו כשרה [א] ומוגרמת [א] פסולה [א] העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה אמר רב יוסף רבי יוסי בר' יהודה תרתי קאמר רב ושמואל סברי כוותיה בחדא [ב] ופליגי עליה בחדא והא לא אמר קאמרי הכי קאמרי הלכה כמותו בטבעת הגדולה ואין הלכה כמותו בשאר טבעות כי סליק רבי זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל אמרי ליה לאו מאתריה דרב ושמואל את אמר להו מאן אמרה יוסף בר חייא יוסף בר חייא מכולי עלמא גמיר שמע רב יוסף איקפד אמר אנא מכולי עלמא גמירנא אנא מרב יהודה גמירנא דאפי' ספיקי דגברי גרים [ג] דאמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ור' זירא לית ליה [ד] נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם [ה] אמר אביי הני מילי מבבל לבבל ומארץ ישראל לארץ ישראל אי נמי מארץ ישראל לבבל אבל מבבל לארץ ישראל כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו [ו] רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לארץ ישראל הני מילי היכא דדעתו לחזור ר' זירא אין דעתו לחזור הוה אמר ליה אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי (א) אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת כשרה א"ל [ז] נהרא נהרא ופשטיה רבי שמעון בן לקיש אכשר בחודא דכובעא קרי עליה רבי יוחנן גיסא גיסא אמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחיטי טרפה איבעיא להו פגע ונגע בהן דכתיב [א] ויפגע בו וימת או דלמא פגע ולא נגע כדכתיב [ב] ויפגעו בו מלאכי אלהים איתמר אמר רב פפא משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה אמר רב [ב] אמימר בר מר ינוקא הוה קאימנא קמיה דר' חייא בריה דרב אויא ואמר לי שייר בחיטי כשרה א"ל רבינא לרב אשי אמר לי רב שמן מסוברא איקלע מר זוטרא לאתרין ודרש [ב] שייר בחיטי כשרה מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה והלכתא

השוחט בשאר הטבעות. כל הקנה או רוב חללו: הואיל ומקיפות את הרוב. להא מילתא נמי אמרינן רובא ככולה לשווייהו קנה ומקום כשר לשחיטה: ומוגרמת. אפילו רובא בתוך הטבעת ומיעוטא למעלה מטבעת הגדולה. ומילתא באנפי נפשה היא וסתמא היא ורבנן קאמרי לה: על מוגרמת שהיא כשרה. ואפי' כולה למעלה מן הטבעת הגדולה וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני משיפוי כובע ולמעלה אגמריה כדלקמן (דף יט.) והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא [ו]: תרתי אמר. לענין חתיכת הקנה אית ליה רובא ככולה דכיון דחותך הרוב בהכשר כשרה ולענין לשווי לשאר הטבעות מקום שחיטה משום הקפת הרוב אמרינן [ג] נמי רובא ככולה: ורב ושמואל סברי לה כוותיה בחדא. דחתיכת רובא במקום שחיטה כחתיכת כולה: ופליגי עליה בחדא. דלשוייה שאר הטבעות מקום שחיטה משום טעמא דרובא ככולה לא משוינן: והא לא אמר קאמרי. והא הכי קאמרי רב ושמואל ואף ר' יוסי לא אמר אלמא טעמא דידיה קאמרי ולאו טעמא דידהו: הכי קאמרי הלכה כו'. והאי דקאמרי לא אמר הכי משמע לא אמר ולא כלום שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה. ולישנא אחרינא דפרישנא לעיל דהיוצא מטבעת שהתחיל לשחוט בה חשיב הגרמה עד שיחתוך כולה לרבנן או רובה לר' יוסי מפרש לרב [ד] ושמואל הכי אבל בשאר טבעות לא אמר ר' יוסי שאם חתך רובו בתוך הטבעת והגרים ולא מודה דפסולה דרוב הטבעת לא הוי רוב הקנה דהא אין מקיפין את כולה וליכא למימר הכי דא"כ מאי קמותיב לה הא ודאי שפיר קאמרי וברייתא דקמותיב מינה לא קתני הגרים וכ"ת הגרים לא איצטריך ליה למיתני דאם לא הגרים מאי קא משמע לן ובהגרים היכי מני לאכשורי הא ודאי לא שחיט רובא וכי תימא משום דקא משמע לן דליכא דשאר [ה] טבעות לא חשיב הגרמה א"כ מאי קאמר הואיל ומקיפין את רוב הקנה הא טעמא לאו משום רובא ומיעוטא הוא אלא משום דאין כאן תורת הגרמה. לשון שלישי אבל בשאר טבעות לא קאמר שאם שחט בשאר טבעות רוב כל חלל הקנה והגרים מודה שהיא פסולה גזירה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה ולא היא חדא דאם כן בהדיא הוו מפרשי לה ועוד מהך [ו] מאי קמותיב להו דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בשהגרים מוקמת לה אמאי תלי טעמא בהואיל ומקיפין את רוב הקנה הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר חתיכת רוב הקנה אזלינן. ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס: מוגרמת דרב ושמואל. שחוטה בתוך שאר הטבעות דחשבי לה איהו הגרמה דאמרי שאר הטבעות לאו מקום שחיטה ניהו וכל שלא במקום שחיטה קרי הגרמה כדאמרינן לקמן (דף יט.) הגרים שליש ושחט שליש אלמא תחלת שחיטה שהיא שלא במקומה קרי הגרמה ועדיין אין כאן הטיה: מאן אמרה. להא מילתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חייא אמרה דתריך לעיל דרב ושמואל סברי להו כוותיה בחדא כו' דהיינו רב יוסף דכולה הש"ס: מכולי עלמא גמיר. ושמא שמע דבר מפי אחד שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו: דאפילו ספיקי דגברי גרים. כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שכח ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו': שלשה. הדיוטות: מתירין את הבכור. לישחט במדינה במום מבואר וגלוי לכל שהוא מום [ז] דקיי"ל בבכורות (דף כח.) דאפילו מום הגלוי צריך להראות לחכם כדתנן השוחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור ואוקימנא במומין שבגוף ואע"פ שאין משתנין במסכת מילה באין לדין (דף כח.): לית ליה כו'. בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקום שנהגו (דף נ.): מבבל לבבל. שם המדינה בבל ובה מקומות הרבה: דכיון דאנן כייפינן להו. לבני ארץ ישראל לקידוש החדש ולעיבור שנה כדאמרינן בשמעתא בתרא דהוריות [ח] (דף יא:) ולדידי קנסות שאין סמיכה בבבל [ט]: עבדינן כוותייהו. כי אזלינן גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומינו ובא"י הוו אכלי ליה: הא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת. דרב ושמואל כשרה ואנו מבבל נהיגין בה איסורא: נהרא נהרא ופשטיה. כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו אית דוכתא בבבל דנהיגו כרב ושמואל ואית דוכתא דלא נהיגו כוותייהו: בחודא דכובעא. כמין כובע יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש ואין זה אותו בשר קטן שנופל על פי הקנה לעכב את הקול אלא כמין כובע ממש הוא עשוי ומאמצעיתו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חדוד כמין קולמוס שקורין הל"ס ואותו שיפוי נקרא שיפוי כובע. בחודא בעליונו של כובע בגגו: גיסא גיסא. הגס הגס כלומר יותר מדאי הכשרת דאין כשר אפי' לר' חנינא אלא ממקום שחידודו מתחיל לעלות: חיטי. גלאנ"ץ דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע: פגע ולא נגע. אצל סמוך להם מאד חתך: שייר בחיטי. הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהיינו פגע ונגע: ה"ג מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה: והלכתא

יוסף בר רבי חייא מכולי עלמא גמיר. כלומר לא שמעה מרב ושמואל ומה שאין אוכלין אותו במקומו מוגרמת בעלמא היא ולא על פי רב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא כו' דנהי דלא אמר [ט] רב ושמואל מ"מ היה אסור כיון שנהגו במקומו איסור:

כיון דאנן כייפינן להו כו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) משמע איפכא לענין ליטול רשות לדון להיות פטור מלשלם דקאמר מהכא להתם מהני מהתם להכא מאי ואומר ר"ת דלענין איסור והיתר בני ארץ ישראל עדיפי דחכימי טפי אבל לענין הפקעת ממון ראש הגולה עדיף כדאמרינן התם דהכא שבט והתם מחוקק ואמרינן נמי [ט] לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודים את העם במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים ואמרינן בפרק ב' דהוריות (דף יא:) נשיא שבא"י אין מביא שעיר משום דאיכא בבבל ראש גולה ועשיר [י] ממנו: **הני** מילי היכא דדעתו לחזור. לפי האי שינויא משמע דחומרי מקום שהלך לשם נותנין עליו אע"ג דדעתו לחזור ואי אפשר לומר כן דרב אשי גופיה דמשני הכא מוקי לה בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) באין דעתו לחזור גבי רבה בר בר חנה דאכל דאייתרא ואין לחוש במאי דקתני לגדין דלעולם נותנין עליו חומרי מקום שדעתו להיות שם אי נמי מה שמחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו הני מילי מבבל לא"י ומארץ ישראל לבבל שהולכים אחר מקום שדעתו לישאר שם אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנין עליו חומרי מקום שילא משם וחומרי מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור: **או** דלמא פגע ולא נגע. פי' בקונטרס שחט למטה מן החיטי וקשה דא"כ הוה ליה למימר תיקו דהא רב פפא דאמר שייר בחיטי כשרה ממה נפשך פליג אדרב פפי דהא אפי' פגע ונגע מכשיר וכל שכן פגע ולא נגע ועוד כיון דאתא לפלוגי לא הוה ליה למימר איתמר אלא רב

עין משפט נר מצוה

קלז א ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ז ועי' בכ"מ ובפ"ג שם הלי"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן כ סעיף א:

רבינו גרשום

פני רובה כשרה: **ובשאר טבעת לא אמר והתניא א"ר יוסי בר' יהודה כו'.** כלומר השוחט בשאר טבעות ושייר בה מלא החוט על פני רובו שחיטתו כשרה: **ומוגרמת פסולה.** מטבעת גדולה ולמעלה לבד שיהא משפוי כובע ולמטה: **אמר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה תרתי קאמר.** כלומר ר' יוסי בר' יהודה מכשיר בין בטבעת גדולה בין בשאר טבעות מלא החוט על פני רובה: **כי סליק ר' זירא אכל מגרומתא דרב ושמואל.** כלומר דחזינן דרב ושמואל סברי ליה כוותיה [כר"י ב"ר יהודה [כ]] בטבעת גדולה מלא החוט על פני רובה אבל לא שייר על פני רובה מוגרמת היא וטרפה אע"ג דמשפוי כובע ולמטה היא ור' זירא אכל מאותה בהמה דלא נשתייר מלא החוט על פני רובה: **מאן אמרה** לשמעתא **יוסף בר' חייא: שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה.** כלומר במום קבוע: **אנן כייפינן להו.** בני בבל לארץ ישראל דנשיא היה בא"י: **א"ל אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר ר' זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת כשרה.** כלומר משפוי כובע ולמטה כשרה אע"ג שהוא למעלה מטבעת: **ברי נהרא נהרא ופשטיה.** לשון גשר. כלומר כשם שכל נהר יש לו גשר שלו לבדו כך כל המקומות אין להן דעת אחת אלא אלו יש להם דעת אחת ובמקום אחר דעת שלהם: **קרי עליה ר' יוחנן גיסא גיסא.** כלומר דמכשיר ביותר לשון גיסא: **שייר בחיטי כשרה.** ואפי' שחט בחיטי ושייר מקצתן כלפי הראש כשרה: **פגע בחיטי** (טרפה) [ל] **[כשרה].** כלומר שלא שייר על הכל

הגהות וציונים

א] בכת"י מוגרמת פסולה העיד וכו' (ועי' רש"י ומילתא באנפי נפשה היא וכו', וע"ע בזה בתוס' הרא"ש): **ב]** נדצ"ל אמר **אמימר** בר מר וכו', ותיבת "רב" ט"ס (יעב"ץ), וכ"ה בכת"י ודפו"ר: **ג]** צ"ל **אמר** נמי (שיטמ"ק): **ד]** מפרש **לדרב** ושמואל הכי (שיטמ"ק): **ה]** צ"ל דיציאה **משאר** טבעות (שיטמ"ק): **ו]** צ"ל ועוד מהך **ברייתא** מאי קמותיב להו (שיטמ"ק, כת"י): **ז]** בגליון כת"י נוסף וגלוי לכל שהוא מום קבוע כדתנן בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לו ע"ב) הבכור שנסמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת וקמ"ל רב יהודה כי אמר במתני' ע"פ ג' בני הכנסת הני מילי במקום שאין מומחין אבל במקום שיש מומחין לא והכי איתא בסוף כל פסולי המוקדשין (שם לז ע"א) וקיי"ל בבכורות דאפילו מום הגלוי וכו': **ח]** בכת"י ובכל הדפו"י איתא בשמעתא בתרא "דבכורות" ויפה הגיהו בדפוסים המאוחרים כלפנינו (דק"ס), אלא שבהוריות שם ליתא כלום בענין קדוש החדש ועיבור שנה ויש שהגיהו בשמעתא בתרא **דברכות**, עי"ש סג סוף ע"א (וע"ע סנהדרין יא ע"ב): **ט]** דנהי דלא **אמרוה** רב ושמואל (כת"י, תוס' הרא"ש): **י]** בחי' הריטב"א הנוסח **חשוב** ממנו: **כ]** ליתא בכת"י: **ל]** בכת"י **טרפה** (ומסתמא כצ"ל, עי' תוס' ובראשונים):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן דף קלד:], **ב)** [עיין תוס' ב"ק לט: סוף ד"ה מנעך מספק], **ג)** [בכורות דף לו:], **ד)** [לקמן קי. פסחים נ.], **ה)** [פסחים דף נא.], **ו)** [לקמן נז. עיי"ש בפרש"י] ראה ליקוטי רש"י, **ז)** עי' גם תוס' יבמות קיג: ד"ה אמר שכתבו כן ועי' רש"ש לקמן יט. ד"ה והלכתא, **ח)** סנהדרין דף יד., **ט)** בסנהדרין שם.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאתו ממחוזא אמרי משמיה דרב נחמן כצ"ל ותיבות אמר רבי זירא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לא"י. עיין לקמן דף לג ע"ב תוס' ד"ה משום:

תורה אור השלם

א) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיָּמֹת: [מלכים א' ב, כה]

ב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: [בראשית לב, ב]

ליקוטי רש"י

מוגרמת. לשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה וכמו היה שוקל עין בעין נותן לו גירומיו [הכרעות] בבבא בתרא (פח:) [לעיל ט.]. גירומיו לשון הכרעה הוא, וכן הגרמה דשחיטה נמי לשון הכרעה והטייה הוא שמכריע ומטה את הסכין חוץ למקום השחיטה [רשב"ם ב"ב פח:]. אל גרס המעלות. לשון פגם, והגרמה שבהלכות שחיטה מן הלשון הזה הוא שסורט והולך ויורד ונראה כמין גבשושית למעלה [מ"ב ט, ג ע"ש]. ספק. אמרה לי ר' ירמיה משמיה דרב ספק אמרה לי משמיה דשמואל. שלשה מתירין את הבכור כו'. במומין מובהקין [בכורות לו:]. כיון דאנן כייפינן להו. דאינהו סמיכי ואנן לא סמיכי [פסחים נא.]. נהרא נהרא ופשטיה. אין פשטי הנהר דומין זה חריף וזה קל כך אין מנהג המקומות דומות [לקמן נז.].